

Początek rosyjskiej agresji w 2014 roku pokazał, że ukraińskiej armii brakuje wielu rodzajów uzbrojenia i sprzętu wojskowego.

W takiej grupie wskazano między innymi lekkie pojazdy opancerzone. Armia dysponowała wówczas jedynie przestarzałym radzieckim BRDM-2, a stworzony w państwowym Charkowskim Biurze Projektowym Budowy Maszyn im. O.O. Morozowa samochód opancerzony *Dozor-B* okazał się niezbyt udany. Trudna sytuacja sprzętowa otworzyła możliwości dla prywatnych producentów pojazdów tej klasy.

Warta znad Dniepru – ukraiński lekki samochód opancerzony 4x4

Wśród nowych graczy w tym segmencie rynku pojawiła się spółka „Ukraińska technika pancerna” (ukr. Українська бронетехніка, znana także pod nazwą angielską Ukrainian Armor) – małe przedsiębiorstwo z siedzibą w Kijowie, które zatrudniało około 80 pracowników. Do 2015 roku nosiła nazwę „Glawpak” sp. z o.o. i zajmowała się wytwarzaniem... plastikowych pojemników! I nagle, na początku grudnia 2015 roku, firma zaprezentowała dwuosiowy

samochód opancerzony o nazwie *Warta*. Tak nieoczekiwana zmiana profilu firmy i szybkie pojawienie się prototypu zaowocowały powstaniem opinii, według której w stworzenie *Warty* zaangażowani byli specjaliści z innego prywatnego przedsiębiorstwa, mającego już doświadczenie w projektowaniu pojazdów opancerzonych – Towarzystwa Badawczo-Produkcyjnego „Praktyka”.

Niemal natychmiast prototyp *Warty* został przekazany do Ministerstwa Spraw We-

ANDRIJ CHARUK

wewnętrznych Ukrainy w celu przeprowadzenia odpowiednich testów. Ówczesny minister, Arsen Awakow, ogłosił zamiar zamówienia dziesięciu wozów opancerzonych *Warta*, z krótkim terminem dostaw, bowiem kontrakt miał być zrealizowany już do końca 2015 roku (w ciągu dwóch-trzech tygodni!). Oczywiście ta deklaracja nie mogła i nie została zrealizowana, ale próby *Warty* dalej

◀ Prototyp samochodu opancerzonego *Warta* powstał w 2015 roku, jako pojazd przeznaczony dla jednostek policji specjalnego przeznaczenia KORD.

trwały. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych planowało uzbrojenie w te pojazdy jednostek policji specjalnego przeznaczenia KORD (ukr. КОРД, Корпус оперативно-раптової дії) oraz Gwardii Narodowej z perspektywą zwiększenia zamówienia do 60, a nawet 100 egzemplarzy. Przyszedł czas, że pojazd opancerzony *Warta* wzbudził również zainteresowanie Ministerstwa Obrony Ukrainy.

KONSTRUKCJA

Warta jest dwuosioowym samochodem opancerzonym, z napędem na wszystkie koła i zwiększoną odpornością na detonację min (pojazd klasyfikowany jest jako reprezentant klasy MRAP). Jako bazę wykorzystano podwozie białoruskiej produkcji MAZ-5434. Samochód ma klasyczny układ z silnikiem montowanym z przodu, jego korpus tworzy zaś ochronna kapsuła spawana z blach pancernych typu ARMOX 560 (produkcji szwedzkiej). Zapewnia ona ochronę zgodną z poziomem 2 według NATO-wskiej normy STANAG 4569, czyli chroni przed pociskami przeciwpancernymi z karabinka automatycznego AKM kalibru 7,62 x 39 mm. Taką samą ochronę zapewnia szkło pancerne zastosowane w *Warcie*. Opancerzone dno maszyny ma charakterystyczny profil w kształcie litery „V”, mający oczywiście rozpraszać falę eksplozji i może chronić załogę przed wybuchem ekwiwalentu ładunku trotylu o masie 6 kg.

Przednia szyba nie jest jednolita, ale składa się z dwóch pancernych części. Po bokach kadłuba znajdują się dwoje drzwi: przednie dla kierowcy i dowódcy, tylne z kolei zapewniają dostęp do przedziału desantowego (użytkowego). Kolejne drzwi (z uchwytem na zamocowanie koła zapasowego) znajdują się na tylnej ścianie kadłuba. W górnej części każdego z drzwi znajduje się opancerzone okno, a pod nim strzelnica do prowadzenia ognia z broni osobistej. Po każdej stronie ścian przedziału desantowego znajdują się trzy pancerne okna, a pod nimi odpowiednio również są strzelnice.

Warta przeznaczona jest do przewozu dziesięciu osób: dowódcy, kierowcy (w przedniej części) i ośmiu żołnierzy desantu. Wykorzystane fotele załogi i desantu są antyurazowe, z amortyzującymi mocowaniami i zagłówkami. W przedziale desantowym siedzenia są ustawione w dwóch rzędach skierowanych na boki. Można je złożyć, dzięki czemu w przedziale tym można przewozić ładunki o masie do 2000 kg.

Prototyp *Warty* został wyposażony w silnik wysokoprężny JaMZ-238 o mocy 270 KM. Było to jednak rozwiązanie tymczasowe, ponieważ jest to silnik produkcji rosyjskiej. Do seryjnych pojazdów opancerzonych oferowany był amerykański silnik Cummins o mocy

300 KM, ale później wybrano sześciocylin-drowy chiński silnik wysokoprężny Weihai o mocy 380 KM. Skrzynia biegów jest 8-biegowa i manualna, ale istnieje możliwość zainstalowania automatycznej. Dla poprawy mobilności terenowej pojazd wyposażono we wciągarkę o sile ucięcia 9980 kg.

UZBROJENIE

Uzbrojenie *Warty* w wersji podstawowej stanowi karabin maszynowy KT-12,7 (ukraińskiej produkcji kopia radzieckiego NSWT) kalibru 12,7 mm. Karabin zamontowany został w otwartej od góry wieżyczce typu „korona” (podobnie jak w samochodach opancerzonych HMMWV). Dach *Warty* oczywiście umożliwia także zainstalowanie innych opcji

w karabin maszynowy kal. 7,62 mm i wyrzutnię ppk *Javelin* w wieżyczce typu „korona”.

SMEREKA

W 2020 roku powstał samobieźny kompleks moździerzowy *Smereka*. Wykorzystuje on zmodyfikowaną *Wartę*, ale z opancerzonym nadwoziem „przyciętym” na poziomie tylnych bocznych drzwi, a za nim znajduje się nieopancerzona platforma ładunkowa osłonięta plandeką. Na platformie zamontowano podnośnik hydrauliczny, który po przesunięciu do pozycji bojowej opuszcza system uzbrojenia na ziemię – moździerz MP-120 (również stworzony przez spółkę Ukrainian Armor) kalibru 120 mm. Alternatywnie proponowany jest lżejszy środek bojowy – moździerz

▼ Do przedziałów załogowych *Warta* można dostać się przez pięć drzwi – cztery bocznej pojedyncze tylne.

uzbrojenia w wieżyczce lub zdalnie sterowanego modułu o masie do 550 kg. Dotychczas producent przykładowo oferował wariant z wieżą BP-1 (starsza konstrukcja, znana z zastosowania w sowieckich rozpoznawczych BRDM-2 i transporterach opancerzonych BTR-70/80), dysponując dwoma karabinami maszynowymi: KPWT kal. 14,5 mm i PKT kal. 7,62 mm.

W 2018 roku zademonstrowano na podwoziu *Warty* dwa warianty specjalistyczne, transporterów uzbrojenia przeciwpancernego. W maju pojawiły się informacje o testach zdalnie sterowanego modułu stworzonego przez Biuro Projektowe Łucz, we współpracy z nienazwaną zagraniczną firmą. Moduł ten ma zautomatyzowany system kierowania ogniem i jest uzbrojony w cztery ukraińskie przeciwpancerne pociski kierowane *Skif* oraz wielkokalibrowy karabin maszynowy Browning M2HB kal. 12,7 mm. Z kolei 24 sierpnia 2014 roku na kijowskiej defiladzie z okazji Święta Niepodległości Ukrainy zademonstrowano prostsze pojazdy w barwach Gwardii Narodowej. Egzemplarze te zostały uzbrojone

UPIK-82 kalibru 82 mm. Zautomatyzowany system kierowania ogniem i oprzyrządowanie pokładowe zapewnia automatyczne naprowadzanie moździerza w poziomie i pionie, otrzymując niezbędne dane do strzelania z zewnętrznych źródeł.

Czas nakierowania kompleksu moździerzowego *Smereka* na cel wynosić ma 5 sekund, a niezbędny do przeniesienia ognia na nowy obiekt do rażenia to 15 sekund. Osprzęt przygotowuje moździerz do strzelania w 40 sekund, a prowadzony ogień z wykorzystaniem automatycznej korekty celowania charakteryzuje się szybkostrzelnością do 8–10 strzałów na minutę. Samobieźny moździerz z pozycji bojowej do transportowej przechodzi w 30 sekund, po czym zwykle opuszcza stanowisko ogniowe, umykając przed spodziewaną kontrreakcją przeciwnika. Jednostkę ognia *Smereki* tworzą 52 pociski moździerzowe.

We wrześniu 2020 roku kompleks *Smereka* został zademonstrowany delegacji wojskowej z Indonezji, a w grudniu – Brazylii. W tym samym czasie *Smereka* była testo-

Opancerzona *Warta* wyposażona w moduł uzbrojony w wulkan M2HB kal. 12,7 mm i wyrzutnię ppk *Skif*.

wana na potrzeby Sił Zbrojnych Ukrainy. Sprawa nie była jednak prosta, a nawet trochę kuriozalna. W lutym 2021 roku ukraińskie Ministerstwo Obrony ukarało spółkę Ukrainian Armor grzywną za opóźnianie prób, a już we wrześniu tego samego roku firma oskarżyła resort o niedostarczenie na czas amunicji, niezbędnej do przeprowadzenia prób...

WARIANTY

W październiku 2016 roku zademonstrowano zmodernizowany samochód opancerzony *Warta 2* o zwiększonej masie bojowej z 15,5 do 17,5 ton, w październiku 2017 roku zaś jego wariant ewakuacji medycznej. Kolejną nowością 2016 roku był trzyosiowy samochód opancerzony *Warta-Redut*, którego nie należy jednak określić mianem prototypu, a raczej demonstratora technologii – bowiem wykorzystano w nim podwozie przestarzałej ciężarówki Ził-131. Jego opancerzony kadłub, w przeciwieństwie do *Warty*, nie ma pionowych, ale pochyle ścianki boczne. Na chwilę obecną nic nie wiadomo o kontynuacji tej drogi i dalszym rozwoju projektu.

W lutym 2020 roku pojawiły się informacje o projekcie samochodu opancerzonego *Kamrat* – wariantu *Warty* osadzonej na dwuosiowym podwoziu ukraińskiej ciężarówki KrAZ-5233. Pojazd ten miał wyróżniać się poprawionym opancerzeniem, które spełniało ukraiński standard PZSA-6 (opancerzenie wersji podstawowej odpowiada standardowi PZSA-4). Kadłub pancerny musi w takim przypadku wytrzymać uderzenie pocisków przeciwpancernych kalibru 7,62 x 54 mm z odległości 10 m, a także eksplozję pod dnem ładunku trotylu o wadze 8 kg. Moc sil-

nika pozostała taka sama jak w *Warcie*. Nie opublikowano żadnych danych na temat rozpoczęcia produkcji *Kamrata*, a nawet przynajmniej jego prób. Prawdopodobnie jedną z przyczyn tego jest wyjątkowo zła sytuacja ekonomiczna producenta podwozia – spółki AwtoKrAZ.

Kolejną próbą połączenia podwozia produkowanego przez AwtoKrAZ z konstrukcjami opancerzonymi spółki Ukrainian Armor był trzyosiowy samochód KrAZ-6322 z opancerzoną, jednorzędową kabiną od *Warty*. Ten pojazd powstał jako podwozie dla pojazdów specjalnego przeznaczenia. Wykorzystany został do umieszczenia na nim niektórych elementów prototypowego, nadbrzeżnego przeciwokrętowego zestawu raketowego *Neptun*, konkretnie dla ruchomego stanowiska dowodzenia RKP-360 oraz wozu transportowo-załadawczego TZM-360. Jednak w wersji seryjnej, zademonstrowanej w 2021 roku,

wszystkie elementy kompleksu *Neptun* montowane są na czeskim podwoziu Tatry 815-7.

SŁUŻBA

W służbach mundurowych Ukrainy *Warta* jest pozycjonowana jako specjalistyczny samochód opancerzony (ukr. спеціалізований броньований автомобіль, СБА; SBA). 6 maja 2016 roku pierwsze trzy seryjne pojazdy opancerzone tego typu zostały przekazane jednostce specjalnego przeznaczenia policji KORD. Warto zauważyć, że w wariantcie policyjnym pojazdy opancerzone *Warta* nie posiadają wieżyczki z karabinem maszynowym. W przedziale desantowym zainstalowano także nie osiem, ale sześć siedzeń, które są umieszczone wzdłuż ścian bocznych. Koło zapasowe jest zamocowane nie na tylnej ścianie kadłuba, ale na dachu.

Od 2017 roku samochody opancerzone *Warta* trafiają również do jednostek Gwardii Narodowej Ukrainy. 18 czerwca tego roku na defiladzie, z okazji kolejnej rocznicy wyzwolenia Mariupola, zademonstrowano pojazdy opancerzone *Warta* Samodzielnego Oddziału Specjalnego „Azow” (lepiej znanego jako Pułk „Azow”). Od września 2017 roku takie samochody opancerzone są używane w strefie tzw. Operacji Antyterrorystycznej przez jednostki 4. Brygady Operacyjnej (Brygady Szybkiego Reagowania Gwardii Narodowej Ukrainy), a w styczniu 2018 roku cztery *Warty* przekazano 1. batalionowi operacyjnemu im. generała Serhija Kulczyckiego, wchodzącego w skład 27. Brygady Operacyjnej GN. Takie wozy pojawiły się także w innych jednostkach Gwardii Narodowej Ukrainy, na przykład w 8. Pułku Operacyjnym im. Iwana Bohuna. *Warty* trafiły do Gwardii Narodowej w wersji uzbrojonej, czy raczej dostosowanej do montażu uzbrojenia – z wieżyczkami typu „koro-

Samobieżny system moździerzowy *Smereka* prezentowany na wystawie „Zbroja i Bezpeka 2021”.

▼ Ruchome stanowisko dowodzenia PKP-360 należące do nadbrzeżnego przeciwokrętowego zestawu rakietowego *Neptun* osadzone na podwoziu KrAZ-6322 z opancerzoną kabiną od *Warty*.

na". Jak poinformował dyrektor firmy produkcyjnej Ołeksandr Kuzma w grudniu 2017 roku, pojazdy opancerzone *Warta* były używane w rejonie operacji antyterrorystycznej od około sześciu miesięcy. W tym czasie przebieg każdego z nich wynosił około 15–30 tys. km.

W grudniu 2017 roku opublikowano opinię żołnierza dotyczącą jego doświadczeń z użycia pojazdów SBA *Warta* w strefie Operacji Antyterrorystycznej. Według niego omawiany typ samochodu opancerzonego ma mieć szereg zalet w porównaniu z innymi pojazdami tej klasy. Zaliczono do nich m.in. dużą zdolność terenową (ze względu na stosunkowo wysoki prześwit), dużą przestrzeń w przedziale desantowym, pozwalającą na transport 10 żołnierzy, czy dość wysokiej jakości zawieszenie, zwiększające komfort jazdy w terenie. Jednak pojazdy mają ograniczone zastosowanie w strefie styczności wojsk, gdzie istnieje duże prawdopodobieństwo uszkodzenia przez kierowane pociski przeciwpancerne, granatniki przeciwpancerne, czy ostrzał czołgowy. Znaczna masa może utrudniać także jazdę po mokrej nawierzchni.

W 2016 roku SBA *Warta* została dopuszczona do wykorzystania w Siłach Zbrojnych Ukrainy „na okres specjalny”. Status ten umożliwił rozpoczęcie dostaw pojazdów opancerzonych przed ostatecznym zakończeniem testów. *Warta* przeszła testy państwowe dopiero we wrześniu 2019 roku, ale już dwa lata wcześniej takie pojazdy zaczęły trafiać do wojska. Najwcześniejsza wzmianka o przekazaniu partii SBA *Warta* Siłom Zbrojnym Ukrainy pochodzi z grudnia 2017 roku. W styczniu 2019 roku 15 takich samochodów opancerzonych trafiło do 88. bata-

lionu desantowo-szturmowego ze składu 35. Samodzielnej Brygady Piechoty Morskiej. W październiku tego samego roku *Warty* przekazano do 28. Samodzielnej Brygady Zmechanizowanej. W lipcu 2020 roku pojawiły się z kolei informacje o dostarczeniu takich pojazdów opancerzonych do jednostek Sił Operacji Specjalnych.

Według rocznika „The Military Balance”, do początku 2022 roku Siły Zbrojne Ukrainy otrzymały około 200 samochodów opancerzonych *Warta* – nie licząc pojazdów dostarczonych do struktur Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (według innych danych w latach 2015–2021 wyprodukowano łącznie 150 takich pojazdów dla Ministerstwa Obrony i Ministerstwa Spraw Wewnętrznych). Od pierwszych dni inwazji rosyjskiej na pełną skalę, 24 lutego 2022 roku, *Warty* były używane w operacjach bojowych, gdzie wykazywały się dobrą przeżywalnością. Na przykład w nocy z 3 na 4 marca 2022 roku, *Warta* jednej z jednostek Sił Operacji Specjalnych w obwodzie czernihowskim wjechała na minę przeciwpancerną. Wskutek eksplozji pojazd został poważnie uszkodzony, ale żaden z członków załogi i desantu nie odniósł obrażeń. A na początku marca 2023 roku w rejonie Kreminna (obwód ługański) pod *Wartą* wybuchła mina TM-62M (masa ładunku 7,5 kg). W pojeździe znajdowało się dziesięć osób, które nie odniosły obrażeń. Kapsuła pancerna wozu pozostała nienaruszona. Samochód ten ewakuowano w celu naprawy podwozia.

Samochody opancerzone *Warta* biorą udział w działaniach wojennych w różnych rejonach frontu. Pojazdy pułku „Azow” broniły Mariupola. Jak podaje portal oryxspienkop, do początku marca 2023 roku Siły Zbrojne

Dane taktyczno-techniczne pojazdu opancerzonego *Warta*:

Masa bojowa [t]	15,5
Załoga [osób]	2
Desant [osób]	8
Długość pojazdu [mm]	6800
Szerokość pojazdu [mm]	2550
Wysokość pojazdu [mm]	2700
Prześwit drogowy [mm]	400
Uzbrojenie	wkm KT-12,7 kal.12,7 mm
Moc silnika [KM]	380
Prędkość jazdy po szosie [km/h]	90
Zasięg po szosie [km]	700

Ukrainy straciły 35 pojazdów opancerzonych tego typu, z czego aż 25 stało się rosyjskimi trofeami – w całości lub uszkodzonymi. Odnotowano również przypadki użycia przez Rosjan zdobycznych pojazdów *Warta*.

Spółka Ukrainian Armor próbowała zdobyć zagranicznych nabywców dla *Warty*. Na początku 2022 roku toczyły się negocjacje w sprawie sprzedaży do Maroka „nie mniej niż dziesięciu” takich pojazdów opancerzonych. Jednak transakcji na przeszkodzie stała przede wszystkim inwazja rosyjska.

Samochód opancerzony *Warta* jest jednym z najpopularniejszych pojazdów ukraińskiej produkcji w swojej klasie. Stworzony jako „składak” z dostępnych na rynku elementów (podwozie, silnik), przy użyciu wysokiej jakości stali pancernej, wykazuje dobre właściwości użytkowe i wystarczająco wysoką przeżywalność. ■

Fotografie: MSW Ukrainy, KB Łucz, Wikipedia, archiwum autora.